
2. Desenvolupament de la investigació

Tal com hem exposat al capítol anterior el disseny de la investigació inclou dos grans àmbits d'aplicació. El primer correspon a un estudi genèric, que ens dóna informació sobre la panoràmica general del problema plantejat a una mostra significativa de mestres especialistes d'Educació Física de Catalunya, i el segon àmbit es fonamenta en un estudi més específic, que es concreta en quatre centres seleccionats segons uns criteris de representativitat. En aquest capítol presentem la població a la que ens hem adreçat en la part del disseny genèric de la investigació, i en la part de disseny específic, així com els instruments utilitzats tant en un cas com en l'altre.

A la taula núm. 18 es concreten els instruments utilitzats en la investigació i la informació que pretenem obtenir amb l'aplicació de cada un.

INFORMACIÓ SOL·LICITADA	QUESTIONARI	ENTREVISTA	OBSERVACIÓ	ESCALA ACTIU	A.DOCUMENTS	ALTRES
I. Dades personals, formació i situació professional						
Sexe, Edat, Titulació, Formació						
Anys de docència com a mestre generalista/especialista						
Formació permanent						
Raons d'escollir la seva professió						
Tipus d'activitat física practicada i que practica						
II. Context de treball						
Tipus de centre./Funcions en el centre						
Càrrega docent (especialista/generalista)						
Participació en els Eixos Transversals						
Existència i adequació de recursos						
Distribució del temps de classe						
Comparació de la situació de la matèria respecte a altres						
III. Opinió i Valoració dels C.A.						
Opinió sobre aquest tipus de contingut						
Opinió sobre la seva adequació a E.F.						
Valoració de la proposta de la Reforma Educativa en l'àrea						
Valoració de les actituds en l'etapa de l'Educació Primària						
Relació dels C.A. amb altres àrees curriculars						
IV. Tractament dels C.Actitudinals						
En relació a la programació(Necessitat/possibilitat de programar-los)						
En relació als objectius generals d'àrea						
En relació als continguts						
Aspectes didàctics/metodològics						
En relació a l'avaluació (mecanismes / instruments)						
Actitud del professorat						
V. Problemàtica dels C.Actitudinals						
Des del punt de vista del professorat						
En relació a aspectes estructurals/organitzatius						
Respecte a condicionants socials (entorn, família, media...)						
VI. Identificació dels C. Actitudinals integrats pels nens						
Vers la matèria						
Vers si mateixos						
Vers els altres						
Vers les normes						
Diferències relació a l'edat/sexo.						

TAULA NÚM.20. INFORMACIÓ SOL·LICITADA EN ELS DIFERENTS INSTRUMENTS.

2.1. Estudi genèric

2.1.1. Població i mostra

L'estudi genèric s'emmarca en l'àmbit geogràfic de Catalunya, i es refereix a centres d'ensenyament primari, ja siguin de caràcter públic o privat. En el cens del Departament de l'any 1997, s'especifica que a Catalunya hi ha 2.127 centres educatius que reuneixen aquestes característiques. Tal com ja s'ha dit, en aquesta primera fase del disseny de la investigació l'objectiu és obtenir una informació general respecte del problema plantejat i, per tant, com més àmplia sigui la mostra de població més significatius seran els resultats.

En el disseny de la part genèrica de la investigació utilitzarem un qüestionari adreçat als mestres especialistes en Educació Física a l'educació primària. Per tant, el primer pas que havíem de fer consistia a detectar els centres educatius de Catalunya que tenien adscrita la plaça de mestre especialista, per tal de fer una selecció de la població investigada.

Des del Departament d'Ensenyament ens van informar que tots els centres d'ensenyament infantil i primari a Catalunya tenien adscrits, com a mínim, un mestre especialista en Educació Física durant el curs escolar 1997/98. En la informació rebuda no es concretaven les característiques d'aquest professional referides a la seva titulació i, per tant no podíem saber si el professorat que ocupava la plaça d'especialista tenia una titulació específica o no. Per tant, en la selecció de la mostra, no podíem discriminar aquest factor.

a) Dimensió de la mostra:

Per calcular la dimensió de la mostra vam aplicar la fórmula recollida per Tejada (1997:93) que ens permetia determinar la dimensió de la mostra a partir d'una població **finita**. En el nostre cas, la població total a investigar era formada pels 2.170 centres escolars de Catalunya que imparteixen educació primària, tant els de caràcter públic, com els privats o concertats:

$$N = \frac{Np}{1 + \frac{(Np - 1)(error)^2}{Z^2 * p * q}}$$

Np = població total = 2.170 centres

$p = q = 0,5$ corresponent en un 0,5 al públic i un 0,5 al privat.

Error = 0'1

Z = nivell de confiança = 95% \Rightarrow valor 1,96

\Rightarrow Considerant un error del 10% (0,1):

Amb l'obtenció de 92 qüestionaris, el marge d'error es centraria al voltant del 10%

$$N = \frac{2.170}{1 + \frac{2169 * 0,1^2}{0,96}} = \frac{2.170}{1 + \frac{2.169}{0,96}} = \frac{2.170}{23,5} = 92$$

\Rightarrow Considerant un error del 5% (0,05):

Per obtenir un error del 5% caldria disposar de 328 qüestionaris contestats.

$$N = \frac{2.170}{1 + \frac{2169 * 0,05^2}{0,96}} = \frac{2.170}{1 + \frac{5,42}{0,96}} = \frac{2.170}{6,6} = 328$$

L'opció escollida en la investigació va ser buscar un error d'un 5% per tant, ens calia disposar d'un total de 328 qüestionaris.

b) Tipologia de la mostra:

Del total de 2.170 centres educatius de Catalunya, es va enviar el qüestionari a 500 centres de primària, atenent les variables de la tipologia del centre: públics i privats, i també a les diferents Delegacions Territorials de Catalunya. Cal dir que s'enviaren més qüestionaris dels previstos, ja que cal suposar que no tothom els respondrà.

A la taula que adjuntem a continuació s'exposen els criteris i percentatges corresponents als centres als quals vam enviar el qüestionari.

Tipus de centre	Nombre de centres	Percentatge	Mostra 500
Centres públics	1.505	69,3%	346
Centres privats	665	30,6%	154

Delegació Territorial	Nombre de Centres	Públic	Privat
Vallès Occidental	209 (9,6%)	34	15
Barcelona ciutat	352 (16,2%)	56	25
Barcelona comarques	598 (27,1%)	95	42
Tarragona	270 (12,4%)	43	19
Girona	257 (11,8%)	41	18
Lleida	258 (11,8%)	41	18
Baix Llobregat	226 (10,4%)	36	17
	2.170	346	154

TAULA NÚM.21
DISTRIBUCIÓ DE LA MOSTRA DE L'ESTUDI GENÈRIC

2.1.2. El qüestionari

El qüestionari és un instrument d'investigació molt utilitzat en l'àmbit educatiu, probablement per raó de l'aparent facilitat i el caràcter directe d'aquesta metodologia. Fonamentalment consisteix a fer preguntes directes a una mostra representativa de subjectes a partir d'un protocol prèviament elaborat (Latorre, del Rincón i Arnal, 1996 :182). Constitueix un mètode d'investigació amb el qual mitjançant preguntes concretes a determinats subjectes podem obtenir informació relacionada amb el problema a investigar, i ens permet disposar d'informació relacionada amb interessos, motivacions, creences, i actituds de persones o grups. Amb la informació recollida i el posterior tractament i anàlisi, es podran generalitzar algunes conclusions.

El qüestionari que hem dissenyat s'ha aplicat als mestres especialistes d'Educació Física de Catalunya, i ens ha permès obtenir una informació general sobre la visió que té aquest col·lectiu respecte de les actituds, valors i normes d'aquesta àrea educativa.

D'altra banda, i si bé el qüestionari ens permet obtenir unes dades generals d'un determinat problema, la seva utilització pot implicar certs perills i limitacions que cal tenir presents. Així ho expressen Van Dalen i Meyer:

"En alguns casos les persones a qui s'envien els qüestionaris no proporcionen respostes precises perquè tenen una percepció o memòria deficientes o no són capaços d'expressar verbalment les seves impressions o idees. [...] Moltes persones no consideren els qüestionaris amb l'adequada atenció, els omplen de forma irreflexiva o informen del que suposen que s'esdevingué. Sovint els subjectes proporcionen respostes que s'adaptin a les seves tendències, protegeixin els seus interessos, els col·loquin en posicions favorables, satisfacin l'investigador o s'ajustin a les pautes socials acceptades" (1981:328, a Teixidó 1995:499)

Cal afegir que intentar abordar l'estudi dels continguts actitudinals a partir d'un qüestionari de manera exclusiva seria totalment insuficient i incomplet, ja que el tema objecte d'estudi té un caràcter més qualitatiu que quantitatiu i, per tant, hem d'exposar que aquest qüestionari constitueix un primer instrument que ens apropa a la realitat global del tema en qüestió, però que s'haurà de complementar amb altres instruments de caràcter més qualitatiu.

A continuació exposarem els objectius plantejats amb la utilització d'aquest instrument, el procés que hem seguit per a la seva valoració i validació i, finalment, explicarem els principals passos que han orientat l'aplicació del qüestionari que presentem.

2.1.2.1. Objectius i estructura del qüestionari

En el disseny d'un qüestionari es fa totalment necessari determinar els objectius que es vol aconseguir a través de la seva aplicació. Així, doncs, serà fonamental concretar els aspectes que pretenem analitzar amb el qüestionari en qüestió.

A través del qüestionari dissenyat, volíem recollir informació sobre tots aquells **factores i aspectes que influeixen en l'educació dels continguts actitudinals a les classes d'Educació Física, i també l'opinió i valoració del professorat respecte d'aquests continguts**. El primer pas a realitzar va ser obtenir la documentació i revisió bibliogràfica respecte del següent:

- a) El tema objecte d'estudi, o sigui, els continguts actitudinals d'Educació Física
- b) L'instrument que es volia utilitzar: el qüestionari.

Una vegada recollida la informació bàsica sobre els aspectes anteriors, es va agrupar la informació que calia sol·licitar en funció dels apartats següents:

- Característiques del professorat.
- Condicions en què s'imparteix l'Educació Física, en referència al context d'actuació.
- **Opinió** dels mestres especialistes respecte dels continguts actitudinals: actituds, valors i normes a les classes d'Educació Física i **valoració** de la proposta plantejada pel disseny curricular de Catalunya.
- Coneixement del **tractament** dels continguts actitudinals en relació amb la seva programació, la metodologia i als criteris d'avaluació. I, finalment, detecció dels principals **problemes** que té el professorat per ensenyar aquests continguts.

El qüestionari quedà estructurat d'aquesta manera:

1. Dades personals i formació
2. Context de treball
3. Opinió i valoració dels continguts actitudinals
4. Tractament dels continguts actitudinals
5. Problemàtica dels continguts actitudinals

2.1.2.2. Procés d'elaboració i validació

El qüestionari es va elaborar a partir de les fases següents:

- a) Una primera aproximació al contingut del qüestionari es va realitzar partint **d'entrevistes obertes** a quatre professionals en Educació Física. Tots eren tots mestres en actiu en centres de primària i secundària, i a més, dos d'ells amb dedicació a la formació de professorat de l'ensenyament primari. En la selecció d'aquest professorat es va intentar que l'edat i la formació del mateix fos variada.
- b) A partir de les entrevistes realitzades i de la informació obtinguda en altres documents (programes, dissenys curriculars...) i bibliografia especialitzada, es va dissenyar un primer qüestionari amb caràcter provisional (annex núm. 5)
- c) Aquest primer qüestionari s'aplicà a un **grup pilot** format per cinc mestres especialistes d'Educació Física que formaven part de la població objecte d'estudi. L'objectiu d'aquesta fase era fonamentalment controlar el temps necessari per respondre el qüestionari i analitzar les principals dificultats expressades per aquest grup pilot en el procés.
- d) Finalment es realitzà el procés de **validació del qüestionari** (annex núm. 6). Es va fer a partir de la intervenció de 8 professors considerats "experts teòrics" que actuaven com a jutges (professors de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB, i de l'Institut Nacional d'Educació Física de Lleida) i amb la participació de 7 professors d'Educació Física procedents de la població d'estudi, o sigui, mestres especialistes d'Educació Física a primària.

Als jutges se'ls informà de l'objectiu de la investigació i se'ls demanà que valoressin les diferents preguntes del qüestionari segons els paràmetres següents:

- **Univocitat** del llenguatge emprat: És a dir, si cada pregunta/ítem al qual havien de manifestar sí/no, era formulada de manera clara, sense donar possibilitats a dobles interpretacions.
- **Pertinença** de la pregunta en relació amb el tema objecte d'estudi. En una escala valorativa d' 1 a 4 s'havia de determinar el grau d'importància que tenia cada pregunta respecte del tema analitzat.
- També se'ls demanà que fessin totes aquelles **observacions** i/o consideracions respecte de cada ítem i respecte del qüestionari en general.

Resultat de la validació del qüestionari

L'anàlisi dels resultats obtinguts de la validació del qüestionari, a partir de la intervenció dels jutges, s'estructura en els apartats següents:

- a) Anàlisi de la univocitat del llenguatge emprat
- b) Anàlisi de la pertinença:
 - b.1. Depuració de jutges
 - b.2. Depuració d'ítems.
- c) Relació d'ítems ordenats per importància.
- d) Conclusions i resum de les modificacions realitzades en el qüestionari.

a. Anàlisi de la univocitat del llenguatge emprat

A la taula núm. 22 es recullen els 33 ítems (eix vertical) del qüestionari en relació amb els 15 jutges (eix horitzontal) que varen intervenir en la seva validació. En les dues darreres columnes es mostren el nombre total de respostes (sí =les considerades unívokes, i no = considerades no unívokes)

Dels resultats obtinguts a partir de la intervenció dels jutges es desprèn que els ítems 6, 7, 9, 13 i 19 (marcats amb asterisc) van ser considerats poc unívocs en relació amb el seu redactat, i per això es van modificar en funció de les propostes suggerides pels jutges (vegeu pàg.). També es van tenir presents les observacions de redacció proposades pels jutges en el conjunt de tots els ítems malgrat que no es tractés d'una opinió majoritària.

Univocitat del llenguatge

Ítem	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	Sí	No	
1	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	15	0	
2	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	15	0	
3	sí	sí	sí	no	no	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	13	2	
4	no	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	no	13	2	
5	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí		sí	sí	sí	13	1	
6	sí	sí	no	no	no	sí	sí	no	sí	sí	sí	no	sí	no	no	8	7	*
7	no	sí	sí	sí	no	sí	no	no	no	sí	sí	no	sí	sí	no	8	7	*
8	sí	sí	no	sí	sí	sí	x	sí	sí	sí	no	sí	sí	no	no	10	4	
9	no	no	no	no	no	sí	sí	no	no	no	no	sí	sí	no	sí	5	10	*
10	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	15	0	
11	no	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí	13	2	
12	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	14	1	
13	sí	sí	no	sí	no	sí	no	no	no	sí	sí	no	sí	sí	no	8	7	*
14	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	15	0	
15	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	15	0	
16	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	13	2	
17	sí	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí	sí	13	2	
18	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	no	sí		sí	sí	sí	13	1	
19	no	sí	sí	sí	sí	no	sí	no	no	sí	sí	sí	sí	sí	no	10	5	*
20	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	x	no	sí	sí	sí	sí	sí	sí	13	1	
21	sí	x	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	14	0	
22	sí	sí	sí	sí	no	sí	no	sí	no	sí	sí	no	sí	sí	sí	11	4	
23	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí	14	1	
24	no	sí	sí	sí	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí	12	3	
25	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí	12	3	
26	sí	sí	sí	sí	x	sí	sí	no	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	13	1	
27	sí	sí	sí	no	x	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	13	1	
28	sí	sí	sí	no	x	no	sí	sí	no	sí	sí	sí	sí	sí	sí	11	3	
29	sí	sí	sí	no	x	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	13	1	
30	sí	sí	sí	sí	x	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	14	0	
31	no	sí	sí	no	x	sí	sí	sí	no	sí	sí	sí	sí	sí	sí	11	3	
32	sí	sí	no	sí	x	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	13	1	
33	sí	sí	sí	sí	x	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	sí	14	0	

TAULA NÚM. 22

UNIVOCITAT DEL LLENGUATGE DEL QÜESTIONARI

b. Anàlisi de la pertinença

b.1) Depuració de jutges

Per poder conèixer la pertinença dels ítems del qüestionari, es va procedir en primer lloc al que s'anomena "depuració de jutges"

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	Mitjana	
1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2	3	2	3	2	2,60	
2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2	3	2,73	
3	1	3	3	2	2	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	2,60	
4	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2	3	2	2,67	
5	2	3	1	3	2	3	3	1	2	2	2		2	2	1	2,07	
6	2	3	0	2	3	3	3	1	2	1	2		3	2	3	2,14	
7	2	3	3	3	3	3	0	1	3	1			3	1	1	2,08	
8	2	2	3	3	1	3		2	3	2		3	1	3	2	2,31	
9	1	2	2	3	1	3	2	2	3	0	3	0	1	1	0	1,60	
10	1	3	1	3	1	3	3	2	3	1	3	3	2	3	3	2,33	
11	0	3	3	3	1	3	3	1	3	0		1	1	3	3	2,00	
12	1	3	3	1	3	3	3	1	2	1	2	2	2	3	3	2,20	
13	3	3	1	2	3	3	2	3	3	2	3	1	1	3	1	2,27	
14	2	3	3	3		3	3	2	2	2	3	0	3	3	3	2,50	
15	2	3	3	3	3	3	3	1	3	2		0	3	3	3	2,50	
16	2	3	3	3	3	3	0	2	3	1	3	0	3	3	2	2,27	
17	3	3	2	3		3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2,86	
18	3	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3		3	3	3	2,86	
19	2	3	2	3	3		1,5	2	3	3	3	3	3	3	3	2,68	
20	2	3	1	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2	3	3	2,60	
21	2	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2,73	
22	2	3	2	3	3	3	3	2	2	2	3	1	2	3	3	2,47	
23	2	3	3	3	3	3	0	2	3	3	3	3	3	3	2	2,60	
24	2	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	0	3	3	3	2,60	
25	1	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	0	2	2	3	2,40	
26	2	3	3	3		3	3	3	2	3	3	0	3	3	3	2,64	
27	2	3	3	2		3	3	3	1	3	3	0	2	3	3	2,43	
28	2	3	3	2		2	1,5	3	1	2	3	3	2	3	2	2,32	
29	2	3	3	3		3	1	3	3	2	3	3	3	3	2	2,64	
30	2	3	3	3		3	3	3	3	3	3	3	2	1	3	2,71	
31	1	3	2	2		3	3	3	3	3	3		3	3	3	2,69	
32	3	3	0	3		3	3	3	3	2,5	3	3	3	3	3	2,75	
33		3	2					3	3	3	3	3	3	3	1	2,70	
	1,8	2,9	2,2	2,7	2,6	3,0	2,5	2,4	2,7	2,1	2,9	1,9	2,4	2,7	2,4	2,47	Mitjana
																0,36	Desviació

TAULA NÚM 23. DEPURACIÓ DE JUTGES

El procés de “depuració de jutges”, consisteix a eliminar els jutges que han fet aportacions extremes, bé perquè sempre han considerat pertinents tots els ítems i els han donat màxima puntuació, bé perquè han estat en l'extrem contrari de considerar molts aspectes negatius.

Càlcul realitzat per a la depuració de jutges:

En primer lloc es determinà el valor mitjà de tots els ítems, en funció de la mitjana obtinguda de cada un dels jutges:

Després es calcularen els marges de normalitat, sumant i restant al valor mitjà anterior, la desviació estàndard obtinguda (valors que situen el 65% de la població) o bé dues vegades la desviació estàndard (valors que situen el 95% de la població):

$$a) \quad 2,47 + 0,36 = 2,83$$

$$2,47 - 0,36 = 2,11$$

El 65% de la població de mostra es situa entre els valors del 2,11 i 2,83

$$b) \quad 2,47 + 2 * 0,36 = 3,19$$

$$2,47 - 2 * 0,36 = 1,75$$

El 95 % de la població de mostra es situa entre els valors de 3,19 i 1,75

Ens vam centrar en la primera opció (a), ja que la segona (b), no discriminava respecte de les aportacions de cap dels jutges que intervingueren en el procés.

Per tant, vam desestimar aquells jutges que en les seves valoracions tenien una mitjana per sobre del valor 2,83 o bé per sota del valor 2,11. D'aquesta manera les aportacions corresponents als jutges A, B, F i L, es consideraren fora dels marges de la normalitat i per això no es van tenir en compte per fer l'anàlisi de pertinença i van ser eliminades.

b.2) Depuració d'ítems

Un cop depurats els jutges, o sigui eliminats els jutges amb opinions extremes, es passà al procés de depuració d'ítems. Aquest es va fer a partir de les operacions següents:

- Calcular el valor mitjà dels ítems
- Calcular la desviació estàndard en relació amb la mitjana anterior.
- Sumar i restar a la mitjana la desviació estàndard corresponent, obtenint els valors superior/inferior de cada ítem

$$\bar{X} \pm S$$

- Eliminar els valors que no es trobin entre els marges anteriors (caselles ombrejades) i obtenir la mitjana depurada.

Depuració d'ítems

	C	D	E	G	H	I	J	K	M	N	O	Mitjana	Desv. Est.	Superior	Inferior	Mitjana Depurada
1	3	3	3	3	3	3	1	2	2	3	2	2,55	0,69	3,23	1,86	2,7
2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2,73	0,47	3,19	2,26	3
3	3	2	2	3	3	3	2	3	2	3	3	2,64	0,50	3,14	2,13	3
4	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2	2,73	0,47	3,19	2,26	3
5	1	3	2	3	1	2	2	2	2	2	1	1,91	0,70	2,61	1,21	2
6	0	2	3	3	1	2	1	2	3	2	3	2,00	1,00	3,00	1,00	2,2
7	3	3	3	0	1	3	1		3	1	1	1,90	1,20	3,10	0,70	2,1
8	3	3	1		2	3	2		1	3	2	2,22	0,83	3,06	1,39	2,5
9	2	3	1	2	2	3	0	3	1	1	0	1,64	1,12	2,76	0,52	1,7
10	1	3	1	3	2	3	1	3	2	3	3	2,27	0,90	3,18	1,37	2,75
11	3	3	1	3	1	3	0		1	3	3	2,10	1,20	3,30	0,90	2,3
12	3	1	3	3	1	2	1	2	2	3	3	2,18	0,87	3,06	1,31	2,6
13	1	2	3	2	3	3	2	3	1	3	1	2,18	0,87	3,06	1,31	2,6
14	3	3		3	2	2	2	3	3	3	3	2,70	0,48	3,18	2,22	3
15	3	3	3	3	1	3	2		3	3	3	2,70	0,67	3,37	2,03	3
16	3	3	3	0	2	3	1	3	3	3	2	2,36	1,03	3,39	1,34	2,7
17	2	3		2	3	3	3	3	3	3	3	2,80	0,42	3,22	2,38	3
18	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,82	0,60	3,42	2,22	3
19	2	3	3	1,5	2	3	3	3	3	3	3	2,68	0,56	3,24	2,12	3
20	1	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	2,64	0,67	3,31	1,96	2,8
21	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2	2,73	0,47	3,19	2,26	3
22	2	3	3	3	2	2	2	3	2	3	3	2,55	0,52	3,07	2,02	2,54
23	3	3	3	0	2	3	3	3	3	3	2	2,55	0,93	3,48	1,61	2,8
24	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2,82	0,60	3,42	2,22	3
25	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3	2,64	0,50	3,14	2,13	3
26	3	3		3	3	2	3	3	3	3	3	2,90	0,32	3,22	2,58	3
27	3	2		3	3	1	3	3	2	3	3	2,60	0,70	3,30	1,90	2,7
28	3	2		1,5	3	1	2	3	2	3	2	2,25	0,72	2,97	1,53	2,5
29	3	3		1	3	3	2	3	3	3	2	2,60	0,70	3,30	1,90	2,7
30	3	3		3	3	3	3	3	2	1	3	2,70	0,67	3,37	2,03	3
31	2	2		3	3	3	3	3	3	3	3	2,80	0,42	3,22	2,38	3
32	0	3		3	3	3	2,5	3	3	3	3	2,65	0,94	3,59	1,71	2,9
33	2				3	3	3	3	3	3	1	2,63	0,74	3,37	1,88	2,8

TAULA NÚM24

DEPURACIÓ D'ÍTEMS DEL QÜESTIONARI

Dels resultats obtinguts de la depuració d'ítems es va eliminar l'ítem 9 i es modificà la redacció dels ítems 5, 6 i 7. (pàg. 223)

c. Ítems ordenats per importància

Ítem	Mitjana Depurada	Definició (síntesi)	Observ.
2	3	Edat	
3	3	Anys de docència.	
4	3	Titulacions	
14	3	Distribució del temps d'una classe	
15	3	Existència d'instal·lacions	
17	3	Equiparació dels continguts	
18	3	Assignatura especialment adequada.	
19	3	Valoració de les 10 actituds del Departament d'Ensenyament	
21	3	Valoració de 34 actituds del Departament d'Ensenyament.	
24	3	Necessitat de programar-los	
25	3	Temps diferenciat per al treball de les actituds	
26	3	Si són globals o específiques	
30	3	Situacions reals de la sessió	
31	3	Avaluació	
32	2,9	Problemes	
20	2,8	Vinculació a una àrea o a més d'una àrea	
23	2,8	Relació amb els objectius	
33	2,8	Consideracions personals	
10	2,75	Titularitat centre	
1	2,7	Sexe	
16	2,7	Comparació amb la resta d'assignatures	
27	2,7	Concreció de les act. en relació amb els blocs	
29	2,7	Aspectes organitzatius	
12	2,6	Càrrega docent setmanal	
13	2,6	Interdisciplinarietat	
22	2,54	Valoració global de les 34	
8	2,5	Ubicació del centre	
28	2,5	Metodologies	
11	2,3	Funcions que desenvolupa en el centre	
6	2,2	Motius per exercir aquesta professió	
7	2,1	Nivell d'activitat física	
5	2	Formació permanent	
9	1,7	Grau de diversitat	

TAULA NÚM 25

ÍTEMS ORDENATS PER IMPORTÀNCIA

En aquesta taula podem observar la relació dels ítems ordenats en funció de la importància que hi han donat els jutges, a partir de la mitjana depurada. Els ítems marcats en ombrejat seran objecte de comentari detallat a l'apartat següent, ja que per diversos motius seran ítems eliminats del qüestionari.

d. Resum de les principals observacions realitzades en les diferents preguntes

A continuació es resumeixen les principals aportacions suggerides pels jutges en els ítems considerats poc pertinents i/o no unívocs en el seu redactat.

Pregunta 5. Se suggeria respecte de la necessitat de conèixer, a més del nombre d'hores dedicades a la formació permanent, la tipologia i les característiques d'aquesta formació.

Solució aportada: introduir la possibilitat de diferenciar entre la formació permanent de caràcter "general" i la que seria "específica" de l'àrea d'Educació Física.

Pregunta 6. Un percentatge alt de jutges considerava que aquesta pregunta no era unívoca, i el principal argument és que el fet d'exercir una determinada professió és una decisió molt complexa, que no es pot simplificar a les dues respostes aportades. Segons l'opinió d'alguns jutges hi hauria d'haver més opcions de respostes.

Solució aportada: mantenir el redactat de la pregunta, ja que en la investigació el que ens interessava era discriminar entre qui exerceix aquesta professió entre les dues respostes aportades, i no amb la resta de possibilitats existents.

Pregunta 7. Va ser considerada una pregunta també poc unívoca respecte del redactat, ja que resultava difícil delimitar bé les respostes.

Solució aportada: ampliar les opcions de resposta i concretar el concepte de competició (entesa en el cas que el practicant disposi o no de carnet de federat).

Pregunta 9. Pregunta realment conflictiva de formular per dos motius: el primer és que no tothom tindria la informació necessària per contestar-la correctament i el segon és degut a la dificultat de delimitar bé el concepte demanat. Què vol dir estar integrat a la cultura catalana?, un castellà no pot estar integrat a la cultura catalana?

Solució aportada: aquesta pregunta va ser anul·lada, ja que la seva pertinença tampoc no es considerava alta (mitjana 1,6 sobre 3).

Pregunta 13. Respondre correctament la pregunta significava tenir clar què consideràvem com un treball interdisciplinari i, per tant, podia crear moltes confusions.

Solució aportada: la pregunta es concretà més i es demanà al professorat si en el seu centre treballava algun dels eixos transversals, concepte que és més específic i que tothom té clar, en canvi, introduir exclusivament el concepte "interdisciplinarietat" pot donar lloc a diferents interpretacions.

Pregunta 19. Resultava ser una pregunta no unívoca, però la principal raó va ser d'un problema de transcripció i d'oblit de les caselles de les respostes.

Solució aportada: afegir-hi les caselles corresponents.

Pregunta 22. Problemàtica pel seu redactat, i que presentava unes opcions de resposta que podrien ser altres totalment diferents. La tipologia de la pregunta es basava en una resposta de diferencial semàntic i suposava una pèrdua de coherència formal respecte de la resta de preguntes.

Solució aportada: aquesta pregunta s'eliminà del qüestionari ja que la informació que ens donava també era considerada poc pertinent i podia ser poc discriminant.

Pregunta 26 i 27. Ambdues estaven relacionades i, si bé eren considerades clares respecte del seu redactat, eren preguntes poc discriminants per que fa a la seva resposta. En el cas de la pregunta 27, en tractar-se d'una pregunta de caràcter molt "obert" afegia una dificultat i donava la possibilitat que la majoria de la població no la contestés.

Solució aportada: s'eliminaren del qüestionari.

⇒ **Apreciacions i observacions generals sobre el qüestionari:**

En aquest apartat, la majoria dels jutges coincidien en el fet que era un qüestionari molt complet i molt interessant, però excessivament *extens*. Aquest fet ja es va constatar en la prova pilot, ja que el professor que va tardar menys temps a emplenar el qüestionari va tardar 35' i el que va tardar més temps va necessitar gairebé 55'.

Prendre l'opció d'eliminar alguns ítems suposava perdre una part important de la informació però, d'altra banda, calia reduir el qüestionari. Per aquest motiu es varen seleccionar les preguntes menys importants a partir de les intervencions dels jutges, i dels criteris que guiaven la investigació, i en vam suprimir algunes (les marcades en ombrejat a la taula núm. 22), amb la finalitat de que no resultés un document excessivament feixuc i aquest fet convidés a abandonar-lo.

Finalment, i recollint les aportacions i modificacions que s'han anat indicant en el procés descrit, es redactà el qüestionari definitiu corresponent a l'annex. núm. 7

2.1.2.3. Aplicació del qüestionari

Els 500 qüestionaris corresponents a la mostra es van enviar per correu i es van adreçar al professorat d'Educació Física. En la tramesa realitzada, s'inclogueren sobres amb el corresponent segell i etiqueta amb l'adreça de la responsable de la investigació, per tal de facilitar la tramesa del qüestionari complimentat. A més s'hi inclogué una carta de presentació dirigida al professor especialista d'Educació Física en la qual s'informava sobre els objectius del qüestionari i es donaven unes instruccions bàsiques per a emplenar-lo. (annex núm. 8)

A més de la tramesa dels sobres, a partir de la data establerta com a límit per tal que aquest ens fos retornat, es trucà personalment a uns 150 centres aproximadament, informant-los de l'interès que teníem per tal que ens enviessin el document emplenat. Creiem que aquest contacte més personal hi va influir molt positivament ja que molts professors es van animar a contestar-lo. Es pot justificar aquest darrer argument ja que abans d'iniciar les trucades només disposàvem de 16 qüestionaris retornats —situació que apuntava cap un a possible fracàs— i a partir de les trucades es va incrementar molt significativament el nombre de respostes obtingudes.

El procés d'aplicació, tot i semblar senzill, comporta una gran complexitat i dedicació en el seu seguiment, i es considera una fase fonamental per a garantir l'èxit de la investigació. Resulta, doncs, evident que, per molt ben elaborat i dissenyat que resulti un determinat qüestionari, de què serveix si no n'obtenim les respostes suficients?

Les principals actuacions realitzades es van orientar a partir de la proposta de Hoinville i Jovell (1978), que Cohen i Manion (1990:153) reproduïen en el gràfic núm. 16. En el nostre cas, ja hem exposat que distingíem entre dos tipus bàsics d'actuacions: les encaminades a la tramesa postal de la documentació i les de seguiment i reforç per telèfon per tal d'obtenir un índex de respostes acceptable.

A més, es repartí en mà un qüestionari de les mateixes característiques als alumnes de Postgrau que estudiaven a la Facultat. També es donà als alumnes de tercer curs de l'especialitat d'Educació Física per tal que el fessin arribar als professors-tutors dels centres on estaven realitzant les pràctiques. Tant en el primer cas com en el segon, es marcaren els qüestionaris per tal de diferenciar-los dels 500 seleccionats prèviament.

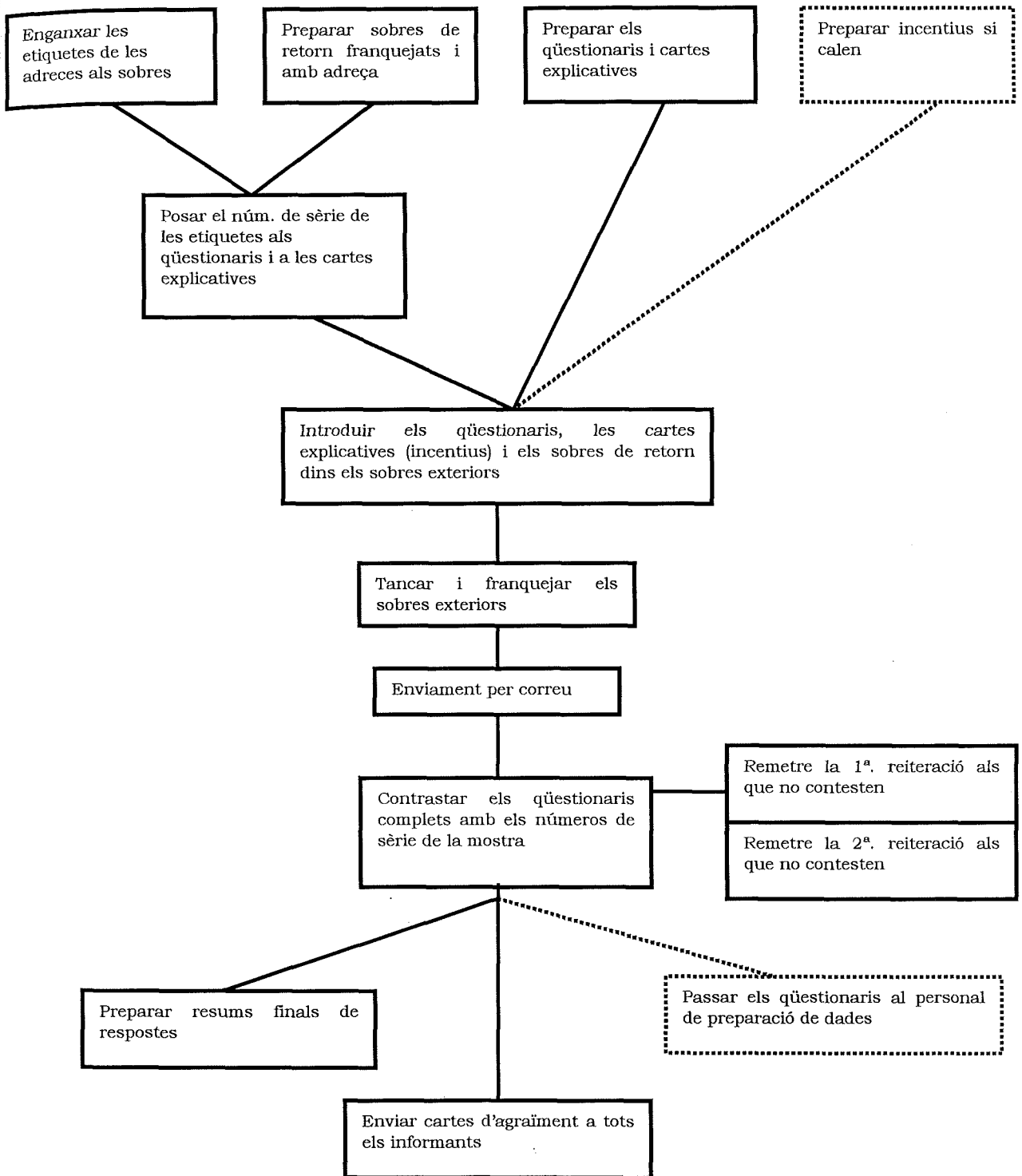
El nombre total de qüestionaris retornats finalment va ser de 124, els quals responien a les característiques següents:

- 110 qüestionaris que formaven part de la mostra seleccionada.

- 13 qüestionaris que no formaven part de la mostra
- 1 qüestionari que formava part de la mostra però que no s'inclogué en l'anàlisi de resultats ja aquest es va presentar quan la resta ja estava introduïda en el tractament informàtic SPSSX.

Per tant, podem afirmar que segons els criteris de representativitat de la mostra, aquesta tenia un marge d'error inferior al 10%. Recordem que amb 92 qüestionaris el marge d'error corresponent era del 10%. Aplicant la fórmula ja esmentada a la pàg. 211 d'aquest document, obtenim que la representativitat de la mostra se situa en el **8% d'error**, si la calculem respecte dels 123 qüestionaris rebuts.

D'altra banda, el fet que el qüestionari fos anònim no ens permetria contrastar les característiques de les respostes en funció de la delegació territorial ni tampoc a través de cap de les preguntes del mateix qüestionari. Aquest seria un resultat interessant però no imprescindible, ja que els continguts actitudinals —se suposa— no han de canviar en funció d'un espai administratiu concret.



QUADRE NÚM.16

DIAGRAMA DE FLUX EN UNA ENQUESTA POSTAL (HOINVILLE I JOWELL,1978), A COHEN I MANION (1990:153)

2.1.2.4. Tractament de la informació

El tractament de la informació inclosa en els qüestionaris es realitzà a través del paquet informàtic SPSSX. A l'annex núm. 9 adjuntem les principals dades que tenen interès per a la investigació.

En la presentació dels resultats (capítol V) tan sols farem referència a aquelles dades realment significatives per a l'objecte de estudi, al mateix temps que les contrastarem amb la informació aportada per altres instruments.

2.2. Estudi específic

2.1.1. Població i mostra

El disseny corresponent a la part específica de l'estudi se centra en una població molt concreta i reduïda —quatre centres d'educació primària—, ja que el que pretenem en aquest apartat és analitzar i aprofundir sobre el problema que pretenem investigar en situacions concretes. Tal com ja hem avançat, volem obtenir una informació de caràcter qualitatiu i per això farem ús d'instruments que ens ofereixin la possibilitat d'accedir-hi.

L'observació, l'anàlisi de documentació i l'escala d'actituds, són instruments que s'han aplicat en els centres seleccionats, mentre pel que fa a l'entrevista, si bé també s'han entrevistat els professors dels quatre centres de l'estudi específic, també s'han aplicat en un àmbit més ampli, que concretarem més endavant.

Els criteris que han guiat i orientat la selecció de centres varen ser elaborats a partir dels resultats obtinguts en el qüestionari, i de la informació teòrica basada en bibliografia existent sobre el tema en qüestió. Tenint presents aquests dos aspectes, els criteris de selecció es concreten així:

- c) Titularitat del centre
- d) Formació del professorat
- e) Sexe i edat del professorat
- f) Nombre d'anys de docència
- g) Altres

2.2.1.1. Titularitat del centre

En l'aplicació del disseny específic de la investigació, s'hi ha inclòs centres de caràcter públic i centres de caràcter privat. Entre els centres de caràcter privat hem intentat que hi hagués algun centre privat religiós, atès que aquests centres manifesten en el seu Projecte Educatiu una ideologia molt concreta en relació a l'educació d'actituds, valors i normes i ens interessava poder

contrastar si realment aquest aspecte també es manifestava a les sessions d'Educació Física.

Malgrat que en els resultats obtinguts a través del qüestionari aquesta variable no era de les que més incidien en la majoria dels factors que hem considerat rellevants en la investigació —opinió, valoració, i problemàtica—, la variable “titularitat de centre”, incideix sobretot en aspectes relatius al **tractament** d'aquests continguts.

2.2.1.2. Titulació del professorat

En les entrevistes exploratòries va quedar de manifest —segons l'opinió dels entrevistats— que la variable “formació de professorat” realment influïa en la valoració i tractament de les actituds en l'Educació Física. Al qüestionari aquesta variable es va introduir en funció de si el mestre d'Educació Física tenia o no tenia el títol d'especialista en la matèria (especialista/no especialista). També vam observar diferències entre aquesta variable i les preguntes vinculades al **tractament i la problemàtica** dels continguts actitudinals.

Per tant, en els centres seleccionats s'escollirien professors de diferents característiques en relació amb a la seva formació:

- Professors especialistes d'Educació Física exclusivament.
- Professors especialistes d'Educació Física però també amb altres especialitats (educació infantil o primària, etc.).

A més de la titulació del professorat, es va tenir present captar persones amb diferents característiques de la seva formació, i d'accés a la titulació: mestres especialistes via postgraus, especialistes des de la formació inicial i especialistes d'accés al títol únicament mitjançant concurs-oposició.

2.2.1.3. Sexe i edat del professorat

Els resultats del qüestionari ens permeteren afirmar que les variables gènere i edat del professorat influeixen molt directament en l'educació de les actituds de l'alumnat. Per tant, vam seleccionar professors d'edats diverses i de tots dos sexes a l'hora de concretar els centres.

En la variable **edat** es van considerar les franges d'edat proposades en l'aplicació de la prova Anova i la prova de contrastos: fins a 30 anys, de 31-40 anys i més de 40.

Pel que fa a la variable **sexe**, vam incloure professorat de tots dos sexes, de manera que també es pogués constatar amb l'aplicació d'altres instruments si continuaven existint les diferències detectades en el qüestionari, o bé si les diferències existents eren degudes al que alguns autors consideren estereotips sexistes:

"El professorat, com agent social, ha estat condicionat a l'acceptació inconscient dels estereotips sexistes i d'aquesta manera es transmeten en el seu treball".(Feito, 1996)

2.2.1.4. Nombre d'anys de docència i experiència docent

En el qüestionari, aquesta ha variable, juntament amb la corresponent a l'edat i el sexe, va ser una de les que presentava més relacions significatives en relació amb el tema a investigar.

En l'anàlisi de resultats dels qüestionari es discriminava entre el nombre d'anys de docència totals, nombre d'anys de docència d'Educació Física, i el nombre d'anys de docència de mestre. Segons els resultats obtinguts a través del qüestionari, varen ser el nombre d'anys de docència totals i el d'anys de docència com a especialistes d'Educació Física els que veritablement repercutien en l'opinió i el treball de les actituds. Com a conseqüència, el nombre d'anys de docència o experiència docent també s'incloué com un criteri més de selecció dels centres.

2.2.1.5. Característiques socioculturals de la població escolar

Aquesta variable no es va recollir en el qüestionari per raó de la dificultat del seu enunciat i també per la creença que el professorat podria no disposar de suficient informació sobre el tema en qüestió. De totes maneres, a partir dels arguments que ja s'ha donat en el marc teòric —capítol 2.3 i capítol 3.1—, el context sociocultural en el qual està immers el centre escolar influeix de manera decisiva en un treball específic sobre les actituds dels nens. Per citar un exemple, segur que el treball de les actituds és totalment diferent d'una escola situada al barri de Sarrià, on tindrà un alumnat procedent de famílies amb un alt nivell cultural i econòmic, que el treball que es pugui desenvolupar en una escola situada en un barri marginal de la mateixa ciutat.

Diferents autors, entre els quals podem destacar Rokeach, 1973 a Gutiérrez, 1995:25 i 36))

“Els valors s'adquireixen a través dels processos de socialització i de transmissió entre els éssers humans. Considero, per tant, que tot el que es faci al voltant d'un nen incidirà en el procés de formació de la seva personalitat”.

“Els valors tenen el seu origen en la societat a la qual pertanyen i en la personalitat del subjecte que els comparteix”.

Si bé estem segurs de la influència d'aquesta variable en el camp de les actituds, el que resulta més difícil es disposar d'uns paràmetres objectius per determinar si una població escolar és d'un nivell sociocultural alt, mitjà, o baix perquè hi poden intervenir molts factors. També hi ha una dificultat d'homogeneïtzació de la població escolar, i s'ha de tenir present la contextualització del centre en un determinada zona, etc.

Malgrat les dificultats expressades, hem intentat que les característiques socials de la població escolar dels centres escollits fossin diferenciades. Més que una classificació sintètica, podem donar uns trets definitoris que resumeixen les principals característiques de les escoles triades:

Centre 1. Ubicat al mig de la ciutat de 65.000 h, amb alumnat força heterogeni però majoritàriament de nivell familiar socioeconòmic mitjà-alt.

Centre 2. Situat en un campus Universitari, en una ciutat de 55.000 h. Malgrat que hi ha una població escolar també força heterogènia, una gran part de les famílies de l'alumnat del centre són fills de professorat universitari, o personal vinculat a la Universitat.

Centre 3. Barri miner d'una població de 6.300 h. El nivell sociocultural de la majoria de la població escolar del centre és baix.

Centre 4. Situat a la perifèria de 65.000, proper a una zona residencial. El nivell de la població escolar és, en general, alt.

2.2.1.6. Altres

En la selecció dels centres també s'han tingut presents aspectes purament de caràcter pràctic des del punt de vista de la investigadora.

Un aspecte que s'ha tingut present és la distància dels diferents centres. Per tal d'evitar l'excessiva dispersió geogràfica i, per tant, la corresponent pèrdua de

temps en desplaçaments, hem limitat la selecció de centres a les comarques del Bages i del Vallès Occidental.

La predisposició del professorat per col·laborar en la investigació també ha estat un factor totalment decisiu per determinar els centres observats. Malgrat que el professorat no havia de modificar la seva intervenció educativa, no tots els mestres estan disposats a acceptar la presència d'un observador extern. Cal afegir també que, a més de permetre l'observació de les classes pràctiques, els mestres ens havien de facilitar certa documentació del centre, dades corresponents a l'estudi, disponibilitat per a l'entrevista, etc.

2.2.1.7. Mostra definitiva

A la taula que presentem a continuació es detall el conjunt de les variables que s'han tingut en compte, i s'especifiquen les característiques principals de la mostra definitiva.

Resum dels criteris principals de selecció dels centres.

	Titularitat del centre	Formació del professorat	Sexe /edat	Nombre d'anys total de docència	Nombre d'anys de docència en E.F.	Altres
Centre 1	Privat Concertat Religiós	Especialista d'E. Física (Postgrau) + Educació Primària	29 anys. Dona	Total: 7 anys	7 anys	Manresa Nivell mitjà-alt
Centre 2	Públic	Especialista d'E. Física (Postgrau) + Educació Primària	40 anys. Dona	Total: 15 anys	8 anys	Cerdanyola Nivell alt
Centre 3	Públic	Mestre d'Educació Primària.	40 anys. Home	Total: 18 anys	5 anys	Súria Nivell Mitjà-baix
Centre 4	Privat Concertat Religiós	Especialista d'Educació Física	26 anys. Home	Total: 3 anys	3 anys	Manresa Nivell mitjà-alt
Resum	2 de titularitat pública 2 de titularitat privada	1 mestre de Primària 2 mestres Primària + Especialistes (Postgrau) 1 mestre Especialista E.F.	2 de menys de 30 anys 2 de 40 anys 2 homes, 2 dones	1 fins a 5 anys 2 de 6 a 15 anys 1 + de 15 anys	1 fins a 3 anys 1 de 3 - 5 anys 2 + de 5 anys	

TAULA NÚM. 26

MOSTRA DEFINITIVA DE L'ESTUDI ESPECÍFIC

2.2.2. L'observació

L'observació sistemàtica és un instrument d'investigació que ens permet apropar-nos de manera directa a la realitat escolar i, en el nostre cas, a la realitat de l'àrea de l'Educació Física. Gràcies a l'observació, podrem recollir informació que difícilment podríem obtenir mitjançant un qüestionari, o una entrevista, ja que la majoria dels aspectes relacionats amb les actituds, els valors i les normes es transmeten implícits amb la pròpia pràctica quotidiana, formen part de les diferents situacions educatives i només mitjançant l'observació serà possible conèixer-los i identificar-los.

Amb l'observació podem veure de manera sistemàtica el fenomen que pretenem estudiar en el seu context habitual:

“L'observació permet veure sistemàticament i detingudament com es desenvolupa la vida social, sense manipular-la ni modificar-la, tal com transcorre per si mateixa (Ruiz Olabuénaga e Ispizua,1989:79). En aquest sentit ha de tenir-se en compte que les demandes de conductes i situacions a observar exigeixen un grau de formalització, sistematització i control de l'observació”.(Del Rincón, Arnal, Latorre i Sans,1995:227)

L'observació és un procés que té com un dels seus principals objectius l'anàlisi del comportament. Anguera (1988:6, en Arnal 1995:228) defineix la metodologia observacional com “un procediment encaminat a articular una percepció deliberada de la realitat evident amb la seva adequada interpretació amb l'objectiu de captar el seu significat, de manera que, mitjançant un registre objectiu, sistemàtic i específic de la conducta generada de forma espontània en un context determinat i sotmetent aquest registre a una adequada codificació i anàlisi, s'obtinguin resultats vàlids dins d'un marc específic de coneixement”.

Complementant la definició donada per Anguera, Eisner estableix una clara diferència entre el que habitualment entenem com “mirar” i “observar” des d'una perspectiva investigadora:

“Observar no és tan sols mirar; és necessari focalitzar la visió des d'un marc conceptual i uns interessos i disposar d'instruments i estratègies per recollir la informació adequadament”.(Eisner,1991, a Bolivar,1995:114).

L'observació es pot considerar com un mètode o una tècnica d'investigació. Del Rincón, Arnal, Latorre i Sans(1995:228), estableixen les diferències següents entre l'un i l'altre:

L'observació com a mètode:

- Ha de servir un objectiu formulat a la investigació.
- Ha de planificar-se sistemàticament
- Ha d'optimitzar el recull de dades
- Ha d'adequar l'estratègia d'anàlisi en funció de l'objectiu

L'observació com a tècnica:

- Ha de subministrar informació complementària a altres fonts de recollida de dades sent subordinada a directrius d'una metodologia d'investigació diferents

En la nostra investigació, l'observació s'ha utilitzat fonamentalment com a tècnica, ja que constitueix un **complement** a altres instruments utilitats — qüestionaris, entrevistes, etc.— a través dels quals, determinats aspectes de la investigació quedaven poc clars o ens proporcionaven una informació insuficient.

Finalment, considerem que l'observació resulta un instrument especialment adequat per apropar-nos al nostre objecte d'estudi, tal com manifesten diferents autors, que consideren que l'observació sistemàtica facilita l'avaluació de les actituds.

"L'observació sistemàtica (estructurada, intencional i controlada) en les diverses modalitats, és un instrument fonamental per avaluar les actituds, mitjançant la recollida de dades i la posterior interpretació i anàlisi dels".
(Postic y De Ketele, 1992, a Bolívar 1995: 113)

Malgrat la intencionalitat que l'observació sigui el màxim de rigorosa, cal tenir presents els problemes que implica tota observació:

"Tota observació és inferencial, és a dir, atribueix un determinat significat al que s'observa, però perquè es pugui fer amb certa base objectiva, minimitzant els prejudicis, convé que l'observació sigui planificada, que es realitzi al llarg de l'ensenyament i no en un moment ocasional o puntual, i que sigui registrada per poder seguir l'evolució o contrast amb una altre persona.".(Bolívar,1995:117)

Martínez ens concreta encara amb més precisió els perills i les limitacions que implica tota observació i que cal tenir present en tot moment:

"És possible comprovar com les meves creences influeixen en la meua percepció; com tendixo a veure el que espero veure, el que estic acostumat a veure o el què m'han suggerit que vegi; com tendixo a no veure coses que

poguessin ser amenaçadores per a la meua imatge personal o que poguessin entrar en conflicte amb les meves creences més profundes i sòlides; com una part de la meua ment distorsiona les percepcions que es registren en l'altre; com una part de mi amaga coses a l'altre o l'enganya, etc.".
(Martinez,1989:46, a Camerino 1995:18)

Conscients, doncs, dels principals problemes que suposa la utilització d'aquest instrument, prendrem les mesures necessàries per tal de que la seva utilització eviti els possibles perills esmentats i ens permeti obtenir informació el màxim d'objectiva i consegüent amb els objectius plantejats en la nostra investigació.

2.2.2.1. Planificació de l'observació

a. Objectius de l'observació

Mitjançant l'aplicació de l'observació, volíem contrastar alguns dels resultats obtinguts mitjançant l'aplicació del qüestionari. També preteníem obtenir aquella informació que a través d'altres instruments utilitzats en la investigació no podíem disposar. Al mateix temps, l'observació ens permetia aprofundir en determinats aspectes dels quals no teníem informació, o bé perquè la informació que teníem la consideràvem insuficient o superficial.

L'objectiu fonamental plantejat amb la utilització de l'observació era recollir de manera sistemàtica totes aquelles situacions, relacions, etc., que es desenvolupaven al llarg de les sessions d'Educació Física que estiguessin vinculades amb el treball dels continguts actitudinals. L'observació implicava :

- El/la professor/a —————▶ Propostes
- Els/les alumnes —————▶ Respostes
- El context —————▶ Situacions

A més dels elements exposats, s'analitzaven les relacions que s'hi podia establir:

- Les interaccions entre els alumnes
- Les interaccions professor/a- alumnes
- Les interaccions amb l'entorn (material, instal·lacions...)

El fet de voler observar tots els elements anteriors sens dubte suposava un repte difícil per raó de la gran quantitat d'aspectes a observar, però pensàvem que l'anàlisi dels continguts actitudinals era un fenomen de gran complexitat i

que no tenia sentit el seu estudi si s'aïllaven cada un dels elements presentats (quadre 17 i 18).

Observar el comportament dels alumnes únicament, o d'un grup d'alumnes davant d'una determinada activitat ens donaria una informació parcial respecte a l'objecte del nostre estudi, ja que les respostes dels alumnes dependrien en part de les propostes d'activitats suggerides pel mateix professor/a. Un exemple clar que ens permetrà entendre la necessitat d'observar de manera integrada professor/alumnes/context el podríem il·lustrar amb el cas del treball dels hàbits higiènics. Els alumnes no podran millorar els seus hàbits higiènics — dutxa, canvi de roba...— si el professor no deixa una part de la sessió per tal que aquests es puguin desenvolupar. D'altra banda tampoc s'incidirà en l'adquisició d'aquests hàbits si el context no disposa d'una infraestructura adequada —dutxes, vestidors..— per poder-los aplicar. Com a conseqüència, els alumnes donaran unes determinades respostes, i es crearan unes determinades situacions en funció de les propostes realitzades pel professorat i el context.

També podrem veure que no totes les respostes donades pels alumnes hauran de ser generades a partir de les propostes del professor, ja que l'alumnat també podrà crear situacions en funció de les pròpies iniciatives, sempre amb una interrelació amb el professorat. Es tracta, doncs, com ja hem dit, d'un fenomen complex, que requereix des del nostre punt de vista una anàlisi des d'una perspectiva "globalitzadora", de tots els elements descrits.

Un altre argument que justificava la necessitat de realitzar observacions des d'una visió integradora dels diferents elements (professorat/alumnat/context) és el següent: quan ens referim als continguts actitudinals en Educació Física ens referim als continguts que es produeixen en relació amb els alumnes, però serà també la pròpia actitud del professorat, les seves propostes i la seva metodologia les que també condicionaran les actituds de l'alumnat.

"Els mestres i les mestres han de ser conscients que les seves actituds són models i punts de referència per als seus alumnes". (Dep. d'Ensenyament,1992: 12)

"Amb freqüència no és la matèria mateixa la que dona lloc a l'aprenentatge de determinades actituds, més aviat serà en funció del talent del professor o professora que la imparteix i del context organitzatiu de la classe i del centre". (Bolívar1992:192)

Així, doncs, ens caldrà fixar-nos en **l'actitud del professorat**, d'una banda, però també amb les respostes dels alumnes ja que davant d'una mateixa proposta, els alumnes podien donar respostes molt variades.

Finalment, un darrer aspecte a analitzar era el context de treball, i més concretament el **clima de classe**, o ambient de sessió, ja que com citen molts

autors, aquest és un factor determinant per al treball dels continguts actitudinals. Bolívar ens descriu, respecte d'això, el següent:

“L'aula, com un entrellat de relacions i transaccions permanents, crea un ambient (interacció quotidiana, i rutinització d'activitats diàries, creences, maneres de portar la classe, etc.). Aquest ambient, com a percepció del clima psicosocial de classe i el mateix clima escolar com a conjunt de relacions socials a nivell d'aula i centre, constitueixen un dels components de la seva cultura organitzativa”. (Bolívar 1992, 257:258)

b. Tipologia i estratègia de la observació

L'observació plantejada en la investigació té un caràcter **naturalista**, o sigui que les conductes o observacions analitzades es donaran en el seu context natural. Per tant, el professorat observat no havia de modificar el seu programa ni la seva actuació.

“L'observació sistemàtica de conductes o accions en situacions naturals, no requereix que el subjecte observat hagi que cooperar o contestar, no és conscient que se l'està avaluant, i —per tant— en principi no modifica el fenomen analitzat”. (Bolívar 1992:249)

L'estratègia a seguir en l'observació és fonamentalment de caràcter **inductiu**, ja que en la investigació no formulàvem hipòtesis prèvies, i tampoc no preteníem comprovar teories, etc., simplement volíem entendre una realitat que consideràvem de gran complexitat.

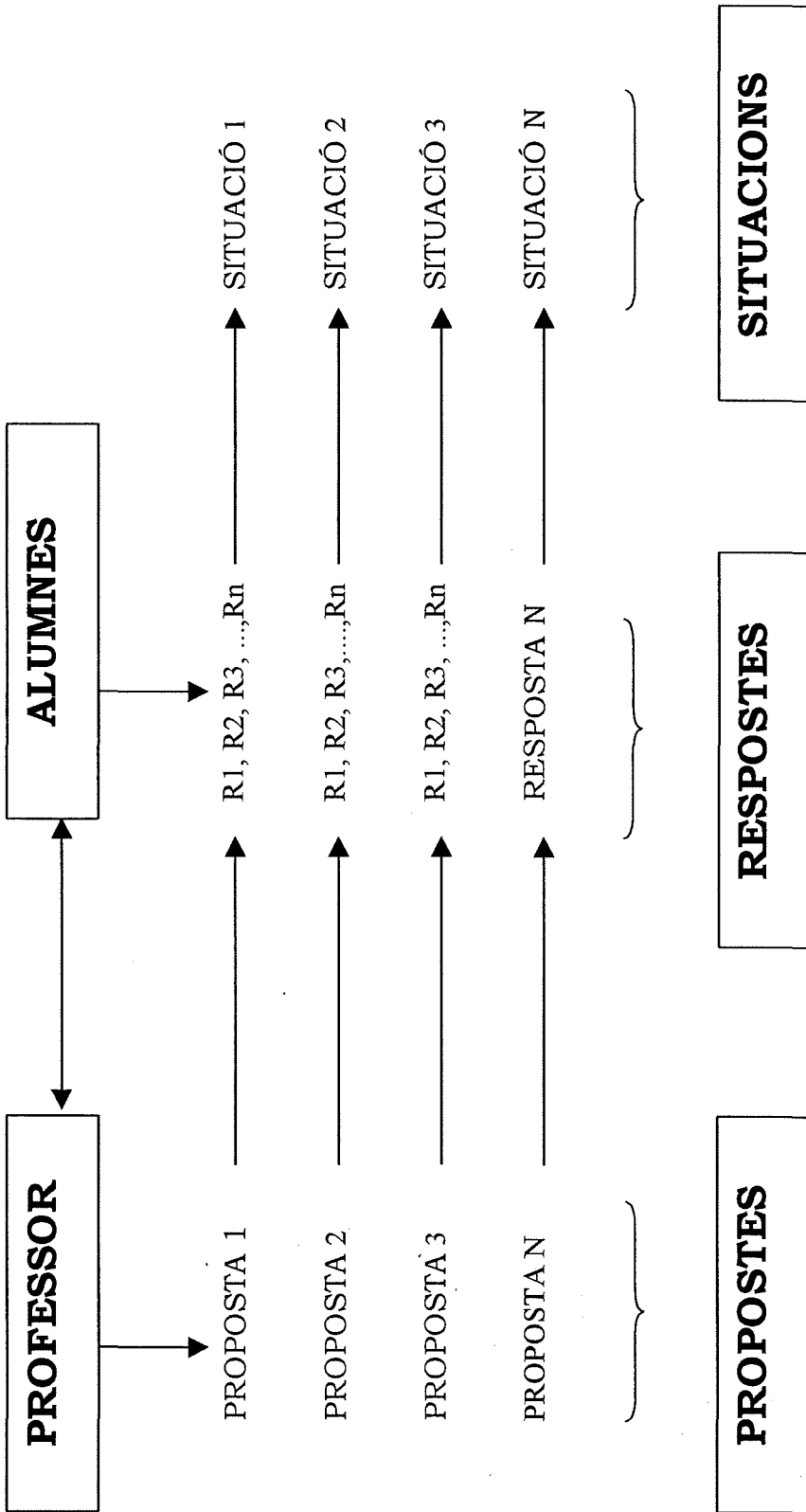
Finalment, l'observació plantejada en aquest estudi té un caràcter **empíric**, ja que partia dels mateixos fenòmens i es fonamentava en les dades a observar i no en un marc teòric elaborat prèviament. Tot i així, és evident que com a investigadors disposàvem d'una fonamentació teòrica i uns estudis previs que sens dubte orientaven i donaven pautes a seguir en el procés d'observació.

c. Nivell de participació

La participació de l'observador en el procés o fenomen a observar pot donar-se a diferents nivells: observació no-participant, observació participant, participació-observació i autoobservació.

L'observació realitzada en la investigació tenia un caràcter **no participant**, ja que l'observador —investigador principal— no formava part del procés a observar. L'observador era un element extern al fenomen que era objecte d'estudi. En el nostre cas, la tasca a realitzar de l'observador es concretava en

CONTEXT



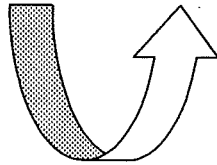
CONTEXT
Clima sessió

MATÈRIA

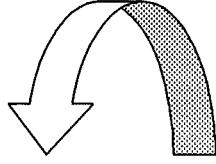
- Interés
- Gust per...
- Valoració
- Motivació
- ...

*Actituds vers
la matèria*

PROFESSOR/A



ALUMNES



*Actituds en relació
a les normes*

- Respecte entorn
- Respecte material
- Respecte instal·lacions
- Respecte a les normes de joc...

*Actituds en relació
als altres*

- Col.laboració
- Tolerància
- Acceptació
- Diàleg
- Discussió...

*Actituds en relació
a un mateix*

- Iniciativa
- Superació
- Autonomia
- Imaginació
- Higiene...

ALUMNES

l'anàlisi de diverses sessions d'Educació Física en diferents nivells educatius, i amb el professorat corresponent, sense realitzar cap tipus d'intervenció en el procés d'ensenyament-aprenentatge habitual que es desenvolupava al llarg de les sessions observades.

Malgrat que s'intentava no incidir en la realitat a investigar, tan sols la presència d'un investigador extern ja mediatitzava, en certa manera, les conductes del professorat i també la dels alumnes. Per aquest motiu, es parlava prèviament amb el professorat implicat en el procés per tal de buscar un clima de confiança, que li permetés treballar amb comoditat sense que se sentís "examinat".

Manion i Cohen ens defineixen alguns trets característics de la figura de l'observador no participant:

"Un observador no participant, d'altra banda, resta separat de les activitats del grup que està investigant i evita ser membre del grup; això suposa una gran dificultat per a King un observador adult a les aules infantils [...] El millor exemple del paper de l'observador no participant és potser el cas de l'investigador assegut a la part del darrere d'una aula codificant cada tres segons els intercanvis verbals entre el mestre i els alumnes mitjançant un joc de categories observacionals" (Cohen i Manion 1989:166)

Segons l'exemple de King proposat per Manion l'observador participant ha de prendre certa distància respecte al grup observat:

"Per començar vaig restar dret, de manera que l'altura física creés una distància social. Després no vaig mostrar interès immediat en el que estaven fent els nens, ni els vaig parlar. Quan em parlaven, somreia adequadament i si era necessari remetia el nen que feia la pregunta al mestre. El més important és que s'eviti el contacte visual: si no mires no seràs vist. (Cohen i Manion 198:165)

En les sessions d'Educació Física, prendre aquesta "distància" no sempre és fàcil ja que sovint, si es treballa en espais oberts, caldrà una aproximació "física" de l'observant per tal de poder escoltar les explicacions, comentaris, intervencions d'alumnes, etc., que es puguin donar en determinats moments de la sessió. Aquest fet, per tant dificultava encara més el distanciament de l'investigador en el procés d'observació.

d. Nivell de sistematització

Es tracta d'una observació **sistemàtica**, que s'aplicà a partir de dos tipus d'intervencions:

- **Primera fase:**

Observació de la situació global de la sessió (professor/alumnes/context), amb una finalitat **exploratória** i que ens oferia una aproximació general del fenomen a observar. Aquesta primera fase ens permetia detectar situacions i conductes no previstes, copsar els principals problemes que poden esdevenir-se de la posada en pràctica de l'observació, ja siguin derivats del mecanisme d'anotació dels diferents esdeveniments o bé de la mateixa situació de contacte amb l'alumnat.

Les observacions es realitzaren mitjançant el que s'anomena "**registre anecdòtic**", instrument que Bolívar defineix de la manera següent:

"Registre d'incidents o fets que es puguin considerar crítics, en el sentit que denotin una actitud o comportament representatiu (especialment significatiu)"
(Bolívar 1992 :250)

L'objectiu d'aquesta primera fase era elaborar un recull d'informació suficient que permetés donar pautes d'observació més precises en les sessions posteriors. Les observacions inicials s'anotaven mitjançant els fulls de registre corresponents (annex núm. 10), prèviament dissenyats amb aquesta finalitat.

Inicialment, les observacions anaven dirigides en centrar la nostra atenció en els apartats següents:

A. Actituds en relació amb un mateix

B. Actituds en relació amb els altres

C. Actituds en relació amb les normes

D. Actituds respecte a la matèria

E. Actuació del professor/a

Z. Clima de la sessió.

Els apartats A, B, C i D responen a les agrupacions d'actituds que es van formular en el qüestionari. Recordem que la proposta estava fonamentada en una adaptació de la classificació que a grans trets ja proposava Bolívar en la seva obra (1995, 80:82). Si bé partíem d'un guió previ, aquest havia d'ajudar-nos a focalitzar l'interès en una sèrie d'aspectes, però no havia de ser un factor limitador de les observacions realitzades.

L'apartat E corresponent a les actituds del/la professor/a l'afegíem considerant que aquest constituïa un aspecte fonamental per a l'adquisició de les actituds de l'alumnat. En aquest apartat s'analizaven aspectes més generals del comportament del professorat: la seva relació amb els nens, la seva manera de

fer, les seves intervencions, la manera d'informar, etc. Ens fixàvem en el conjunt d'aspectes que formen part de la seva metodologia i que, sens dubte configuraven una determinada actitud del professorat, una manera "d'estar", una forma "de comportar-se" a l'aula i en relació amb els nens.

El clima de sessió (apartat E) també formava part del nostre interès i el vàrem incloure per tal de fixar-nos que passava en relació amb d'aquest tema.

- **Segona fase:**

A partir de la informació obtinguda en la primera fase, vam passar a realitzar les observacions corresponents a aquest segon període de la investigació. Les observacions continuaven sent anotades mitjançant l'anomenat "registre anecdòtic" ja que vam considerar que era l'instrument que ens donava informació de caràcter més qualitatiu.

Enmig del període d'observació s'intentà efectuar un registre més analític de les conductes o situacions de caràcter actitudinal, mitjançant una **graella** (annex 11) Es realitzaren 5 observacions amb l'anomenada graella d'observació però se'n desestimà l'ús de la mateixa en considerar els aspectes següents:

- A la graella s'havien de concretar totes les possibles situacions que es podien donar en el àmbit dels continguts actitudinals, referides tant als alumnes com al professor i també al context o ambient de la sessió. Això suposava una graella molt extensa, en la qual, en moltes de les sessions, potser només s'ompliria una petita part dels ítems que hi havia. Cal dir que no es tractava pas d'un problema de poder incloure totes les situacions, sinó que, de les moltes situacions que es recollia en la graella, en una sessió d'Educació Física potser només se n'omplia un 10-15%.
- Mitjançant la utilització de la graella tan sols es podien obtenir dades de tipus quantitatiu i no ens permetia enregistrar situacions de caràcter més qualitatiu. Per tant, perdíem part de la informació que consideràvem essencial de disposar a la investigació. A més, la graella no ens permetia analitzar la relació existent entre les actituds del professorat i les actituds dels alumnes, sinó que quedava enregistrar de manera independent. Un exemple que pot il·lustrar la situació descrita és el següent:

En un moment determinat un nen feia puntades de peu a un altre, això ho marcàvem a la graella corresponent als alumnes, també podíem marcar amb una creu en la part relativa al professor indicant que intervenia davant les situacions d'agressivitat, però el que sens dubte ens interessava més era el tipus d'intervenció que feia el professor davant de situacions d'agressivitat i això donava peu a descriure la situació una altra vegada com si es tractés del registre anecdòtic ja descrit.

Finalment, vam considerar desestimar l'ús de la graella ja que les observacions realitzades suposaven una pèrdua de la qualitat de la informació que s'obtenia en les observacions. D'una banda, amb la graella s'aconseguia un registre més sistemàtic i analític de les actituds desenvolupades a les classes, però, de l'altra part es perdia informació de caràcter més qualitatiu, que consideràvem totalment essencial per a la investigació proposada.

2.2.2.2. Aplicació de l'observació sistemàtica

A partir de la selecció de centres escollits, es plantejà un calendari de treball per a la realització de les observacions que abraçava des del mes d'octubre fins al mes de desembre de l'any 1998.

Calendari de treball:

Període	Dates	Objectiu
1r	De l'1 al 30 de setembre	Selecció dels centres a observar. Establir un primer contacte-presentació amb els centres: - Reunió informativa al professorat especialista - Presentació a la Direcció del centre i lliurament d'una carta de presentació
	De l'1 al 15 d'octubre	Elaboració d'un calendari d'observació/centre a partir de tenir un coneixement dels horaris d'Educació Física dels centres escollits.
2n	De l'15 d'octubre al 30 Octubre	Realització de les observacions exploratòries
3r	De l'1 de novembre al 15 de desembre	Observacions sistemàtiques.

TAULA NÚM. 27

CALENDARI DE REALITZACIÓ DE LES OBSERVACIONS

La previsió d'observacions a realitzar en aquest període es pot concretar en un total de 52 sessions d'Educació Física, algunes de les quals tenien una durada d'1h, i d'altres d'1h 30 min. Quan analitzem les incidències produïdes en el procés podrem contrastar aquest quadre amb el nombre real de sessions i hores que s'arribaren a realitzar.

Previsió total de sessions a observar		
Tipus	Nombre de sessions	Total de sessions
Observacions exploratòries	3 sessions x 4 centres	12 sessions
Observacions sistemàtiques	10 sessions x 4 centres	40 sessions
		52 sessions

TAULA NÚM. 28

PREVISIÓ DE SESSIONS A OBSERVAR

El plantejament de l'observació es pot agrupar en tres períodes ben diferenciats, que exposem a continuació.

a. Primer període: preparació de l'observació

En primer lloc, es realitzà una reunió amb el professorat d'Educació Física dels centres escollits en què s'exposaven els principals objectius del treball a realitzar en el marc de la tesi. D'acord amb el calendari de classes de cada professor, es concretà una proposta inicial de dies i hores en què la persona responsable de la investigació assistiria al centre amb l'objectiu de fer les observacions corresponents. El criteri adoptat per a la selecció d'horaris va ser establir un dia fix a la setmana per cada un dels centres, amb l'objectiu que sempre fossin els mateixos grups classe els observats. D'aquesta manera es podia veure una certa continuïtat del treball dels grups implicats i al mateix temps, s'intentava distorsionar el mínim possible la dinàmica habitual de classes de cada centre. Cada professor/a sabia que un determinat dia a la setmana i en unes determinades hores, la investigadora assistiria a les seves classes.

També es va tenir present un segon criteri a l'hora de determinar els grups observats, i aquest es fonamentava en la selecció de grups de diferents nivells educatius en la mesura que això fos possible.

Durant aquest període es presentà una carta a la Direcció del Centre en la qual s'informava sobre els objectius de la investigació i es demanava la col·laboració del centre per a la realització de la tasca investigadora (annex núm. 12)

b. Segon període: observacions exploratòries

En aquesta fase es realitzaren les observacions de caràcter **exploratori**. Tal com ja s'ha descrit a l'apartat anterior, aquestes observacions tenien com objectiu fonamental l'obtenció de registres anecdòtic de les situacions que es donaven a les classes d'Educació Física a partir d'un guió inicial molt genèric i amb caràcter obert.

Durant aquest període es realitzà una adaptació i familiarització amb els diferents grups observats, de manera que progressivament el professorat i els nens s'adaptaren a la presència de l'observadora, i a l'inrevés. Es pot afirmar que al cap d'unes poques sessions els nens ja s'havien acostumat a la presència d'una persona externa al grup i la dinàmica de la classe es desenvolupava amb aparent normalitat.

Al llarg d'aquesta primera fase s'observaren un total de 15 sessions pràctiques, que inclogueren 10 classes d'1h i 5 classes de 1h 30 min. El calendari

d'observacions s'hagué de modificar diverses ocasions ja que hi havia determinats factors que impedié dur a terme les sessions: la celebració de la castanyada, realització de colònies escolars, etc.

c. Tercer període: observacions sistemàtiques

Les observacions corresponents a aquest tercer període de la investigació, continuaven sent anotades mitjançant l'anomenat "registre anecdòtic" per les raons que ja hem exposat anteriorment.

Altres aspectes que es van introduir durant aquesta fase, van ser els següents:

A partir d'un determinat nombre d'observacions en les que la investigadora començava a constatar que no hi havia situacions noves en relació amb els continguts actitudinals, es canviava de grup-classe observat, intentant que d'aquesta manera es poguessin mirar grups **d'edats** diferents.

Simultàniament, i durant les darreres sessions es **focalitzava** l'observació en aspectes concrets que es consideraven significatius per a la investigació sense deixar d'observar la resta d'aspectes de caràcter actitudinal. D'aquesta manera, en les darreres sessions vam centrar el nostre interès fonamentalment en:

Professor: actitud, comunicació amb els nens, contacte físic, llenguatge...

Clima de la sessió: espais, música, entorn...

d. Incidències en el procés

Com ja que comentat en l'inici d'aquest apartat quan exposàvem el calendari de treball, hi ha molts factors que poden alterar el seguiment d'un grup-classe. Exposem algunes de les incidències més importants:

La celebració de festes tradicionals com la castanyada, preparació de les festes de Nadal en què algunes escoles treballen la "Setmana de la Solidaritat", la realització de les colònies escolars, i problemes a vegades de tipus personal dels mestres d'Educació Física, han estat motiu per no poder seguir el calendari previst inicialment i haver hagut d'introduir-hi canvis.

En alguna de les escoles observades el mestre especialista tan sols impartia docència en grups de cicles mitjà i superior, per tant, el fet d'alternar grups de diferents edats en relació amb els horaris seleccionats no sempre afavoria el criteri d'alternança de nivells dels grups seleccionats.

Un altre aspecte interessant de destacar és que si bé els quatre professors mostraven gran disponibilitat a l'hora de facilitar la investigació, ens vam trobar amb certes resistències d'algun dels professors que observéssim determinats grups de nens que resultaven ser "problemàtics". En aquests grups, el professor manifestava que hi tenia molts problemes de control. Aquest fet posava al professor en qüestió amb una situació d'incomoditat, ja que sabia que el treball realitzat en aquell grup podia resultar poc satisfactori.

Finalment, el nombre de sessions observades al llarg de tot el període es poden resumir en el quadre següent:

Resum de les sessions observades				
	Total de sessions	Sessions d'1h	Sessions d'1,5h	Nre.total d'hores
Centre 1	14 sessions	7h	7s. = 10,5h	17,5h
Centre 2	13 sessions	13h		13h
Centre 3	12 sessions	8h	4 s. = 6h	14h
Centre 4	13 sessions	10h	3 s. = 4,5h	14,5h
Total	52 sessions	38 hores	21 hores	59hores

TAULA NÚM. 29

RESUM DE LES SESSIONS OBSERVADES

2.2.2.3. Tractament de la informació

Les sessions observades s'anotaven diàriament mitjançant registres anecdòtics. Aquests registres recollien situacions, fets i incidents considerats especialment significatius per al nostre objecte d'estudi. El mateix dia de l'observació, es transcrivien els incidents al full de registre de sessió (ja descrits anteriorment). D'aquesta manera, el fet de passar a l'ordinador el treball recopilat, permetia tenir propera la vivència de les situacions viscudes i facilitava la possibilitat de concretar detalls i aspectes poc precisos dels esborranys realitzats "in situ".

El resultat de la informació obtinguda es resumia en un conjunt de sessions diàries ordenades cronològicament i agrupades en funció del professorat que les impartia. En cada una de les sessions, es recopilaven uns registres d'incidentes i al final de cada sessió a vegades hi havia un comentari global, en el qual es recollien impressions de caràcter general sobre la sessió observada. (Taula núm. 30).

Un cop recopilades totes les sessions i els registres corresponents, es procedí a **interpretar** els registres, seguint el procés que s'exposa a continuació:

- Es va fer un primer buidatge de la informació obtinguda, agrupant-la segons els apartats previstos en el guió inicial. A cada un dels grans apartats que orientaven la nostra observació van sorgir diferents subapartats, o aspectes d'interès per a l'estudi de les actituds. Aquests es van concretar segons l'esquema que es presenta a l'annex núm. .
- En una segona lectura de la informació, a cada registre s'hi assignava algun dels aspectes descrits en el esquema elaborat a partir del primer buidatge, o amb nous aspectes no recollits. Alguns dels registres, en canvi, no suggerien res relacionat amb el nostre objecte d'estudi i simplement van ser desestimats.
- A cada factor considerat d'interès es relacionava amb una lletra en funció de la seva relació amb les agrupacions establertes en el guió inicial, de manera que si en el registre sorgia algun aspecte relacionat amb el professor, ho indicàvem amb la lletra E; si tenia relació amb actituds en relació amb un mateix hi assignàvem la lletra A; en relació amb els altres amb la lletra B, i així seguint el guió establert. Posteriorment, al costat de cada lletra li assignàvem les inicials corresponents al tema a què feia referència.
- A mesura que anàvem agrupant aspectes sorgits de la interpretació dels registres se'ns anaven definint els diferents apartats que eren d'interès per al nostre objecte d'estudi, a la vegada que aspectes que inicialment els havíem classificats sota un determinat bloc, els havíem de modificar quan realitzàvem una segona o tercera lectura-interpretació dels registres.

- Finalment, abans de realitzar una tercera lectura-interpretació dels registres vam veure la necessitat de **definir** cada un dels apartats proposats en el guió (annex núm. 13). L'objectiu d'aquest treball era buscar validesa al procés, amb la qual cosa la interpretació de les dades és independent de la persona que la faci i, els resultats, els mateixos.
- Un cop cada registre tenia assignats els valors corresponents, es va procedir a agrupar tots els que tenien les mateixes característiques, de manera que podíem disposar d'un buidatge de tots els registres en què havien aparegut aspectes relacionats amb les actituds de caràcter higiènic, totes les que tenien relació amb la iniciativa, la superació, etc.

Finalment, els bloc temàtics significatius per a la investigació s'agruparen segons els aspectes següents:

- Tipologia de les actituds: Actituds en relació amb un mateix, en relació amb els altres, en relació amb la matèria i en relació amb les normes.
- Actuació del professorat.
- Clima de la sessió.

A cada apartat hi corresponien diferents aspectes que es concreten a la pàgina següent:

A. Actituds en relació amb un mateix

- Higiene (HIG)
- Iniciativa (INI)
- Superació (SUP)
- Autocontrol (AUTO)
- Desinhibició (DESH)
- Responsabilitat (RESP)
- Reflexió (REFL)

B. Actituds en relació amb els altres

- Cooperació (COO)
- Competició (COMP)
- Agressivitat (AGR)
- Diàleg (DIA)
- Acceptació (ACC)
- Contacte físic (CTE)
- Participació (PART)

C. Actituds en relació amb les normes

- Material (MAT)
- Instal·lacions (INST)
- Normes del joc (NOR)
- Prevenció de riscos (RISC)

D. Actituds respecte a la matèria

- Plaer-satisfacció (SAT)
- Interès/motivació (INT)
- Preferències (PREF)

E. Actituds del professor

- Demostracions (DEMO)
- Participació (PARTM)
- Correccions (CORR)
- Elogis (ELO)
- Càstigs (CAST)
- Informació (INF)
- Ajuda (AJU)
- Organització (ORG)

TAULA NÚM. 30: TIPOLOGIA D'ASPECTES OBSERVATS

2.2.3. L'entrevista

L'entrevista és una tècnica d'investigació consistent en una conversació intencionada entre dues o més persones en què, bàsicament una de les parts actua com a receptora i l'altra com a subministradora d'informació, la qual cosa queda determinada pels objectius de la investigació. Hi destaca el caràcter seriós, rígid de l'entrevista atès que "entrevistar i ser entrevistat és un tipus de comportament no autotèlic, no lúdic, interessat". (Vàzquez 1985:87, a Teixidó 1997:534)

Les entrevistes, segons Patton (1987), constitueixen una font de significat i un complement per al procés d'observació. Gràcies a l'entrevista podem descriure i interpretar aspectes de la realitat que no són directament observables: sentiments, impressions, emocions, intencions o pensaments, així com esdeveniments que van passar amb anterioritat. (Del Rincón, Arnal, Latorre i Sans 1995:308)

Les finalitats i els **objectius** que podem aconseguir mitjançant la utilització de l'entrevista són nombrosos. Kerlinger (1975, a Del Rincón, Arnal, Latorre i Sans 1995:308) atribueix a l'entrevista tres usos bàsics:

1. Instrument **d'exploració**: ajuda a identificar variables i relacions, a suggerir hipòtesis, a guiar altres fases de la investigació.
2. Instrument de **recollida de dades**.
3. **Complement** d'altres mètodes: per obtenir informació que no es podrà aconseguir d'una altra manera o comprovar la certesa de la informació obtinguda anteriorment.

En el nostre cas, coincidim plenament amb els objectius exposats per l'autor ja que les entrevistes realitzades tindran les finalitats següents:

1. Una finalitat exploratoria. L'entrevista ens permetrà obtenir noves perspectives de l'objecte d'estudi i abordar-ne noves dimensions. Per tant, l'entrevista adquireix un objectiu orientador respecte del tema a estudiar, ens planteja dubtes potser no detectats prèviament i ens aporta informació de possibles aspectes a tractar en la investigació.
2. Instrument de recollida de dades. Mitjançant l'entrevista podem obtenir una sèrie de dades de caràcter més qualitatiu que no les que puguem obtenir mitjançant el qüestionari. Així, doncs, és un instrument d'investigació que ens permet aprofundir en determinats aspectes amb més precisió que amb altres instruments, però al mateix temps es tracta d'un mecanisme més

limitat ja que requereix de més temps per a la seva aplicació i la mostra a la qual podem accedir és molt més reduïda.

3. De complement als altres instruments utilitzats en l'estudi: L'entrevista serà utilitzada com a complement al qüestionari, a l'observació, a l'escala d'actituds i a l'anàlisi de documents tal com s'ha exposat a taula núm. 20.de la pàg 210.

2.2.3.1. Característiques de l'entrevista

La tipologia de l'entrevista pot variar en funció del grau d'estructuració, la finalitat, el nombre de participants, etc. Atenent el grau d'estructuració i directivitat de l'entrevista, Bolívar (1995,158:9) distingeix entre les modalitats següents:

- Estructurada/directiva: es pretén obtenir una informació determinada i precisa referida a algun problema, per això el entrevistador/a sol iniciar i dirigir el diàleg a partir de preguntes preformulades.
- Guiada/semidirectiva: l'entrevistador/a disposa d'un guió o unes idees prèvies sobre les grans línies o qüestions que li interessa indagar, però és possible introduir noves qüestions segons progressin les respostes de l'entrevistat.
- Oberta/no directiva. Davant d'un determinat tema o qüestió, es deixa que l'entrevistat o els entrevistats parlin lliurement de la manera que estimin convenient, sense que hi hagi un ordre predeterminat. Aquest tipus d'entrevista s'assembla a una conversa informal.

En la investigació plantejada hem optat per l'entrevista guiada/semidirectiva que alguns autors també l'identifiquen com a semiestructurada. En aquest tipus d'entrevista, la investigadora disposava d'un guió (annex núm. 14) en el qual es recollien unes idees prèvies sobre les grans línies o qüestions a parlar, però que depenia de l'evolució de l'entrevista i les respostes de l'entrevistat, ja que en podia plantejar d'altres que no sortissin en el guió establert.

2.2.3.2. Preparació de l'entrevista

Per al disseny del guió i la preparació de l'entrevista, es van tenir presents fonamentalment els aspectes següents:

- Els objectius i propòsits que definien el problema objecte de l'entrevista d'acord amb els propòsits de la tesis.
- Aprofundir en aquells apartats que en el qüestionari havien quedat poc clars o que requerien més informació per a interpretar-los. A més, cal tractar aspectes que en el qüestionari no s'havien pogut ser plantejats i que eren d'interès per a la investigació.
- Preveure aspectes de caràcter purament formal i pràctic que calia tenir presents en la realització de les entrevistes: organització i seqüència de les preguntes, relació amb l'entrevistat, formulació de les preguntes, registre de l'entrevista, etc.

Una vegada elaborat el guió de l'entrevista, ens plantejarem quines persones podrien aportar-nos la informació necessària que ens permetés aconseguir els objectius proposats amb la seva aplicació. Vam creure interessant que l'entrevista és dirigida a professionals de diferents característiques i àmbits d'intervenció educativa, garantint-hi d'aquesta manera la diversitat d'aportacions.

Finalment, vam decidir que les entrevistes es podrien diferenciar en funció de les particularitats següents:

- Entrevistes a **mestres especialistes d'Educació Física** de primària, en exercici. Els professors i les professores que van participar en les observacions, varen ser entrevistats. L'objectiu de les entrevistes realitzades era complementar la informació obtinguda mitjançant l'observació, i la de contrastar-la també amb altres instruments —anàlisi de documents.
- Entrevistes a professorat encarregat de la **formació del professorat d'Educació Física**, de primària i secundària. Hi incloguérem professorat de les facultats de Ciències de l'Educació i també dels Instituts Nacionals d'Educació Física. L'entrevista, en aquest cas, tenia un caràcter exploratori fonamentalment.
- Entrevistes a responsables de **l'Administració educativa**, o professionals responsables dels dissenys curriculars, inspectors, etc. Aquestes entrevistes ens permetrien analitzar el tema objecte d'estudi en funció del que opinaven o pensaven els responsables directes de l'Administració educativa.
- Entrevistes a professionals que han **aprofundit en el treball de valors i actituds**, a través d'estudis específics, investigacions, grups de treball, etc. Persones amb una trajectòria específica de treball en l'àmbit de les actituds i els valors en educació.